

Høringsinnspill til Nærings- og fiskeridepartementet på nye bestemmelser i ny forskrift om offentlige anskaffelser og ny forskrift om innkjøpsregler i forsyningssektorene

Bakgrunnen for etableringen av Initiativ for etisk handel (IEH) i år 2000 var at fagbevegelsen, de frivillige organisasjonene og media i stadig større grad avslørte at norske selskaper bidro til brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Samtidig ga fler og fler bedrifter uttrykk for at de trengte praktisk hjelp til å håndtere denne, for mange, nye problemstillingen. Målet ble å lage et praktisk ressurscenter, eid av de ulike aktørene sammen. Bak sto en erkjennelse av at disse komplekse problemstillingene krever samarbeid mellom flere parter. IEH ble derfor startet av en arbeidsgiverorganisasjon (Virke), fagbevegelse (LO), sivil sektor (Kirkens Nødhjelp) og næringsliv (Coop Norge). Siden den gang har vi jobbet med flere hundre norske virksomheter. Se våre medlemmer [her](#). IEH og IEHs virksomheter har i 15 år jobbet for å fremme ansvarlige leverandørkjeder slik at internasjonal handel bidrar til å ivareta menneske- og arbeidstakerrettigheter, bærekraftig utvikling og forsvarlig miljøhåndtering. Derfor er IEHs hovedinnspill at:

Myndighetene, i all sin politikk, sørger for at internasjonal handel bidrar til å ivareta menneske- og arbeidstakerrettigheter, bærekraftig utvikling og forsvarlig miljøhåndtering.

Vi vil kun kommentere på forslag til forskriftsbestemmelse om krav til begrensning av antall ledd i leverandørkjeden, og ikke om kontrakter som subsidieres.

Sosial dumping og etisk handel – rettighetsbrudd hjemme og ute.

Departementet begrunner forskriftsendringen med at kriminalitet i arbeidslivet er en økende utfordring. Når departementet skriver om arbeidslivskriminalitet menes brudd på norske lover om lønns- og arbeidsvilkår, trygder, skatter og avgifter. Men dette er også ofte brudd på internasjonale konvensjoner om arbeidstakerrettigheter og/eller menneskerettigheter. Bruddene som skjer i de omtalte leverandørkjedene er i stor grad lik bruddene norske virksomheter opplever i sine internasjonale leverandørkjeder. Dette er et viktig poeng som IEH ønsker å understreke: Mens brudd på arbeidstakerrettigheter i Norge kalles *sosial dumping*, er *etisk handel* arbeidet med å unngå å bidra til, samt å rette opp, tilsvarende brudd på arbeidstakerrettigheter i internasjonale leverandørkjeder. I bunn og grunn snakker vi om det samme. Norske virksomheter finner brudd på rettigheter i sine leverandørkjeder både hjemme og ute. Det er også ofte de samme årsakene som fører til brudd: migrasjon, fattigdom, lav sosial status og mangelfull tilgang på gode arbeidsplasser. Samt lange leverandørkjeder, noe denne forskriftsendringen adresserer. IEH vil derfor berømme departementet for hensikten bak forskriftsendringen: ønsket om å redusere brudd på arbeidstakerrettigheter.

Virkemiddelet begrensning i antall leverandørledd.

IEH erfarer at det ofte er de samme virkemidlene som tas i bruk for å redusere risiko for brudd på arbeidstakerrettigheter hjemme og ute. Reduksjon i antall ledd i leverandørkjeden er ett slikt virkemiddel. Vi vet at en rekke av de flere hundre bedriftene vi har jobbet med de siste 15 årene, har opplevd problemer med bruk av underleverandører i direkte kjede nedover som gjør arbeid eller yter en tjeneste som en del av kontrakten. I internasjonal vareproduksjon vil dette kalles «sub-contracting». Det vil si at en fabrikk setter ut hele eller deler av arbeidet med å lage skoene eller bordet til en annen fabrikk. Ofte skjer dette uten at det opplyses om det til kunden. Og som departementet skriver øker faren for brudd på arbeidstakerrettigheter jo fjernere fra kunden man er. Mulighetene til å kontrollere forholdene blir vanskelig, og underleverandøren forholder seg derfor kanskje ikke til de samme retningslinjene som kunde og hovedleverandør har blitt enige om (evt. har kontraktsfestet)

IEH har informert alle sine 160 virksomheter (fra næringsliv, fagbevegelse, frivillig sektor, arbeidsgiverorganisasjoner og offentlig sektor) om forslaget til forskriftsendring fra departementet. Vi har opplyst om at forskriften kun vil gjelde for bygge- og anleggskontrakter og kontrakter om renholdstjenester. Allikevel var det en rekke bedrifter som delte sine erfaringer med og syspunkter på dette. Blant dem var Bergans, Friele, Helly-Hansen, Norrøna, Euro-sko, Unil, Orient Import, Norengros, Felleskjøpet Agri og Orkla. I tillegg leverer IEH-medlem Statsbygg egen høringsuttalelse. IEHs høringsinnspillet er basert på innspill fra disse, men også fra IEHs arbeid med næringslivets leverandørkjeder gjennom 15 år. Det er derfor viktig å understreke at det er IEHs sekretariat som står som avsender av dette høringsinnspillet.

De fleste bedriftene er klar over at dette er et problem. Mange av dem har også opplevd at arbeid eller tjenester settes ut, uten at de er klar over det. Alle virksomheter som ønsker å være medlem i IEH må tilslutte seg, og bruke, våre «Retningslinjer for etisk handel». I et anbefalt tilleggspunkt (nr 14) om ledelsessystem hos leverandører står det: *«Leverandøren skal innhente samtykke fra <IEH-medlem> før produksjon eller deler av produksjon settes ut til en underleverandør/kontraktør der dette ikke er avtalt på forhånd. Leverandøren skal kunne gjøre rede for hvor varer som er bestilt av <IEH-medlem> blir produsert.»*

Løsning

For å unngå problemet iverksetter norske bedrifter en rekke tiltak: Flere inkluderer det i sine avaler med leverandørene og følger opp gjennom å forhåndsgodkjenne underleverandører, plukke underleverandører selv (som de selv har kontrollert for brudd på arbeidstakerrettigheter etc), følge opp at riktig volum blir produsert på riktig sted, snakke om dette med alle leverandører og ved inngåelse av nye leverandørrelasjoner, innhente sertifikater fra alle produksjonssteder, foreta revisjoner eller besøk hos leverandørene. Det de fleste bedriftene allikevel fremhever er *informasjon* fra leverandøren.

Når vi jobber med å redusere risiko for brudd på arbeidstakerrettigheter i internasjonale leverandørkjeder er forholdet til leverandøren svært viktig. Dersom du har langsiktige, gode leverandørforhold, med gjensidig tillit og respekt, får du lettere tilgang til korrekt informasjon fra leverandøren din. Du får mer informasjon, og du har større grunn til å stole på informasjonen du får. I forhold til problemet med at leverandøren din setter ut kontrakten din til underleverandører, er dette derfor avgjørende.

Hvorvidt det å begrense antall leverandørledd er et godt virkemiddel eller ei, er bedriftene delte på. Det har imidlertid sitt utspring i at de ser dette fra sin bransje og fra sin leverandørkjede, og forholdene i internasjonal vareproduksjon og i tjenesteproduksjon i bygg- og anlegg og renhold, er såpass forskjellige

at det ikke nødvendigvis har direkte overføringsverdi. For eksempel vil det være behov for bruk av agenter som mellomledd i en del bransjer og for en del bedrifter i internasjonal vareproduksjon. Imidlertid erkjenner bedriftene at lengre leverandørkjeder uansett fører til økt risiko. Mange jobber for å korte ned på leverandørkjeden sin av den grunn. Noe påpeker at dette lovpålegget ville vært svært vanskelig å kontrollere i deres bransje. De fleste er uansett samstemt i at det aller viktigste er hvordan dette forbygges og følges opp fra bedriftenes side. Uavhengig av om dette er lovbestemt eller ikke.

IEH ønsker ikke å ha en bastant mening om begrensning i antall leverandørledd er riktig virkemiddel i de to nevnte bransjer, men håper innspillene basert på erfaring fra internasjonale leverandørkjeder med svært liknende problemstillinger er nyttig for departementet i videre arbeid med forskriften.

Oslo, 22.01.2016

Per N. Bondevik
Daglig leder

Karoline Bakka Hjertø
Seniorrådgiver
Tlf 99227303

PS. Dette innspillet er basert på sekretariatets erfaringer med fagfeltet og representerer ikke nødvendigvis synet til alle våre rundt 160 medlemsvirksomheter. DS.